

YTTRANDE

Datum
2010-06-03

Dnr
RA 04-2010/1182

Ert dnr
Ku2010/292/KV

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet (SOU 2010:11)

Sammanfattning av Riksarkivets synpunkter

- Riksarkivet anser, med hänvisning till sitt tidigare yttrande (SOU 2009:16), att den modell för bidragsgivning som innebär att bidraget till regional arkivverksamhet associeras till portföljmodellen, men fördelas av Riksarkivet är att föredra.

Övriga synpunkter om modellen enligt delbetänkandets förslag införs:

- Riksarkivet föreslår en ändring – en specificering – i författningsförslaget om fördelning av vissa statsbidrag till regional arkivverksamhet. I 7 §, punkt 4 bör det stå *enskild* regional arkivverksamhet.
- Riksarkivet ställer sig frågande inför att författningsförslaget inte ger Statens Kulturråd sanktionsmöjligheter eller möjlighet till att återkräva medel om detta används i strid med fastställd kulturplan och överenskomna kulturpolitiska mål. Det klargörs inte heller hur medel som landstinget kan kräva tillbaka ska disponeras.
- För att kunna uppnå de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen ska Statens Kulturråd bemyndigas att i samarbete med det föreslagna Samverkansrådet föreskriva vissa *grundläggande villkor* för de olika verksamheter som bidrag kan sökas för, likväl att ange *aktuella prioriteringar* på de områden inom kulturlivet som bidragsgivningen omfattar.
- Det är centralt att Riksarkivet i egenskap av nationell expertmyndighet ges möjlighet att medverka i formuleringen av vissa grundläggande villkor och prioriteringar för statens bidragsgivning inom arkivområdet samt att ansvaret för uppföljning och utvärdering av bidragsgivningens effekter för den enskilda arkivverksamheten behålls.
- Riksarkivets *regionala organisation* – landsarkiven – besitter en specialistkompetens som bör tas till vara regionalt i dialogen om kulturplanerna. De kan även bistå tjänstemän och politiker med sakkunskap om Riksarkivet får ett sådant uppdrag.
- Om bidragsgivningen och uppföljningen på arkivområdet kommer att ske i samverkan med andra myndigheter – Statens Kulturråd och den tänkta Analysmyndigheten – samtidigt som denna hantering även förutsätter en viss kunskapsöverföring till och en dialog med lokala/regionala politiker och tjänstemän, kommer processen för Riksarkivets del att bli betydligt mer tids- och resurskrävande än tidigare. Det ökade resursbehovet kan inte lösas genom överföring av resurser från den tidigare hanteringen vare sig på kort eller på lång sikt.

Datum
2010-06-03

Kulturdepartementet

Dnr
RA 04-2010/1182

Avgränsning

Riksarkivet begränsar sitt svar till synpunkter på de frågor som hänger samman med den föreslagna förändringen rörande fördelning av statligt bidrag till regional arkivverksamhet.

Utgångspunkter

Riksarkivet har huvudsakligen följande principiella utgångspunkter för sitt yttrande över det aktuella betänkandet.

Den första gäller det utvidgade sektorsansvar som Riksarkivet numera i sin instruktion har ålagt och vilket uttrycks som att man ska *"ha nationell överblick över arkivfrågorna och följa arkivverksamheten i landet"*.

Den andra utgångspunkten är det uppdrag som Riksarkivet enligt instruktionen har att genom Nämnden för enskilda arkiv stödja enskilda arkivinstitutioner och verka för att samarbetet med enskilda arkivinstitutioner utvecklas. De medel som berörs av utredningens förslag är de som utdelas med stöd av förordningen (1996:1598) om bidrag till regional kulturverksamhet.

I sitt remissvar på Kulturutredningen (SOU 2009:16) avstyrkte Riksarkivet förslaget att bidragen för regional arkivverksamhet skulle ingå i den föreslagna modellen:

"Folkrörelse/föreningsarkiven är små institutioner som är känsliga för förändringar i de ekonomiska villkoren. De små statliga bidragen som utgår garanterar en nödvändig lägstanivå i verksamheterna. Att flytta över det idag fastställda bidraget till portföljen betyder att det vid varje tillfälle måste ske en förhandling med osäker utgång. Risken är då att ett förhållandevis svagt och inte alltid ett politiskt gångbart kulturarvsområde – arkiv – riskerar att hamna långt ned på den politiska prioriteringslistan. Långsiktighet är en nödvändig förutsättning för arkivverksamheten. Om bidraget kvarligg hos Riksarkivets enskilda nämnd, synkroniseras det bättre med de övriga bidragen nämnden fördelar. Riksarkivet ser dock inga hinder mot att bidraget associeras till portföljmodellen på det sätt som föreslås (sid. 286 f.)"

I det nu liggande förslaget har den sistnämnda modellen valts för fördelning av medel till regional biblioteksverksamhet, vilka förs till det nya anslaget, men som en egen anslagspost som disponeras av Kungl. biblioteket. En liknande lösning anser Riksarkivet vore lämpligast även för hantering av medel för regional arkivverksamhet. I delbetänkandet föreslås dock att bidragen för regional arkivverksamhet ska omfattas av den nya modellen för bidragsgivning. Om denna modell införs önskar Riksarkivet att följande synpunkter och förslag beaktas.

Datum
2010-06-03

Kulturdepartementet

Dnr
RA 04-2010/1182

Synpunkter på det aktuella förslaget

Förslag till ändring i författningsförslaget om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

I delbetänkandets författningsförslag (7 §) som anger vilka ändamål statsbidraget får användas för listas regional arkivverksamhet under punkt 4 utan någon närmre definition eller specificering.

Riksarkivet anser att det ska stå *enskild, regional arkivverksamhet* under denna punkt. I annat fall kan regelverket tolkas som att bidraget får användas för offentlig arkivverksamhet som normalt finansieras inom ramen för vanlig kommunal eller landstingsbudget.

Riksarkivet anser att denna specificering är nödvändig med tanke på att den offentliga sektorns arkivhandlingar och därmed historia skyddas av tryckfrihetsförordningen, arkivlagen m.fl., men de enskilda arkiven – civilsamhällets minnesinstitutioner – saknar i princip helt ett skyddande regelverk. Källmaterialet i de enskilda arkiven är dock oundgängligt för framtidens forskning och kulturlivets mångfald. Det är av särskild vikt att detta statliga bidrag, så som det nuvarande, fördelas bland de enskilda regionala arkivinstitutionerna och därmed bidrar till att civilsamhällets kulturarv på olika nivåer kan bevaras och nyttjas.

Vidare ställer sig Riksarkivet frågande inför att författningsförslaget inte ger Statens Kulturråd – i förlängningen staten – *sanktionsmöjligheter* eller möjlighet till att återkräva medel om detta används i strid med fastställd kulturplan och överenskomna kulturpolitiska mål. Det klargörs inte heller hur medel som landstinget kan kräva tillbaka när en kulturverksamhet upphör ska disponeras.

Samverkan på central nivå

Enligt betänkandets förslag kommer Riksarkivet att ingå i det Samverkansråd som kommer att bildas av Statens Kulturråd. Riksarkivet utgår från att arbetsformerna och ansvarsfördelningen mellan Kulturrådet och de olika myndigheterna i rådet kommer att anges mer utförligt i respektive myndighets instruktion och regleringsbrev med särskild hänsyn till arbetet med beredning, uppföljning och utvärdering av bidragsgivningen. Med utgångspunkt av det önskar Riksarkivet betona följande:

För att kunna uppnå de kulturpolitiska målen som riksdag och regering har beslutat om är det av särskild vikt att Statens Kulturråd bemyndigas att i samarbete med det föreslagna Samverkansrådet ange vissa grundläggande *villkor*, utöver de som är reglerade i författning, för de verksamheter som bidrag kan sökas för. Likaså är det av betydelse för dialogen med länen/regionerna att Statens Kulturråd och Samverkansrådet meddelar *aktuella prioriteringar på en mer principiell nivå* för de olika områden inom kulturlivet som bidragsgivningen omfattar.

Datum
2010-06-03

Kulturdepartementet

Dnr
RA 04-2010/1182

Riksarkivet ska, enligt instruktionen, ha den nationella överblicken över arkivområdet vilket inkluderar de enskilda arkiven, såväl de centrala som regionala. Idag sker den samlade bidragsgivningen och uppföljningen genom Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv. Det är centralt att Riksarkivet i egenskap av nationell expertmyndighet ges möjlighet att medverka i formuleringen av vissa grundläggande villkor och prioriteringar för statens bidragsgivning inom denna sektor samt att ansvaret för uppföljning och utvärdering av bidragsgivningens effekter för den enskilda arkivverksamheten behålls.

Samverkan på regional nivå

Det har från Riksarkivets sida i olika sammanhang påpekats att kunskapen inom arkivområdet idag är mycket varierande inom landets landsting och kommuner. Det är sannolikt att de län som kommer att påbörja arbetet med de regionala kulturplanerna, kommer att behöva *expertstöd rörande arkivverksamheten*.

Planering och uppföljning av verksamhet samt vård och förmedling av det kulturarv som idag förvaltas av de regionala arkivinstitutionerna kräver i hög grad specialistkompetens. Som det framhålls även i delbetänkandet finns det ett uttalat behov av att öka kompetensen regionalt när det gäller vissa sakområden. Statens kulturråd, som föreslås få ett ökat ansvar för detta, har inte de nödvändiga expertkunskaperna på arkivområdet.

Riksarkivet har en *regional organisation* – landsarkiven – som kan delta i dialogen regionalt och även bistå tjänstemän och politiker med sakkunskap vid utarbetande av regionala kulturplaner, om Riksarkivet får ett sådant uppdrag. Denna fråga har inte diskuterats i detalj inom organisationen men en samordning skulle i så fall kunna ske centralt inom myndigheten. Ett sådant uppdrag skulle även ligga i linje med Riksarkivets instruktion att ha en nationell överblick och följa arkivverksamheten i landet.

Resursfrågor på kort och lång sikt

Konsekvensen av detta blir att Riksarkivet under en övergångsperiod kommer att behöva hantera två parallella system för bidragsgivningen till de regionala arkivinstitutionerna.

I utredningen påpekas att det är resurskrävande att hantera två parallella system, men detta anses enbart gälla för Kulturrådets del, konsekvenserna för övriga myndigheter anses begränsade. Det är dock helt klart att detta även gäller för Riksarkivet. Under genomförandeperioden kommer man att dels hantera större delen av bidragsgivningen och uppföljningen på sedvanligt sätt, dels aktivt behöva delta i arbetet inom den samverkansgrupp som Kulturrådet föreslås inrätta.

Det senare gäller även i fortsättningen när modellen är fullt genomförd i och med att Kulturrådet saknar egen kompetens på arkivområdet. Om bidragsgivningen, uppföljningen och utvärderingen på arkivområdet kommer att ske i samverkan med

Datum
2010-06-03

Kulturdepartementet

Dnr
RA 04-2010/1182

andra myndigheter – Kulturrådet och den tänkta Analysmyndigheten – samtidigt som denna hantering även förutsätter en viss kunskapsöverföring till och en dialog med lokala/regionala politiker och tjänstemän, kommer processen för Riksarkivets del att bli betydligt mer tids- och resurskrävande än tidigare. Även om vissa resurser successivt frigörs från den tidigare hanteringen, kommer de inte att täcka behovet för den typen av bidragsfördelning som den nya modellen innebär. En omfördelning av resurserna inom detta område skulle alltså inte, så som betänkandet förutsätter, lösa problemet vare sig på kort eller på lång sikt.

Beslut i detta ärende har fattats av riksarkivarien Björn Jordell. Närvarande vid ärendets slutliga beredning har också varit förste arkivarie Katalin Gere (föredragande).

Björn Jordell

Katalin Gere